

Sygn. akt: III C 1150/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2018 r.

Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Asesor sądowy Alicja Przybylska
Protokolant:	Stażystka Julita Apanowicz

po rozpoznaniu w dniu 11 października 2018 r. w Szczecinie

na rozprawie sprawy

z powództwa **Miejskiego Rzecznika Konsumentów w S.** działającego na rzecz **H. M.**

przeciwko **(...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.**

o ustalenie

- ustala, że kontrakty o nazwach: Umowa Kompleksowa Dostarczania Paliwa Gazowego z dnia 5 maja 2017 r. zawarta pomiędzy H. M. a pozwaną (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. jest nieważna ze względu na skuteczne uchylenie się od oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu;
- ustala, że żądane przez pozwaną (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. roszczenie wyrażone w nocie obciążeniowej nr (...) nie istnieje;
- nakazuje pobrać od pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie kwotę 30,00 (trzydzieści) złotych tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu.

Sygn. akt III C 1150/18

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 14 marca 2018 roku Miejski Rzecznik Konsumentów w S. działający na rzecz H. M. wniósł o ustalenie, że:

- kontrakt o nazwie: Umowa Kompleksowa Dostarczania Paliwa Gazowego z dnia 5 maja 2017 roku zawarty pomiędzy H. M., a (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. jest nieważny ze względu na skuteczne uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu
- oraz że żądane przez (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W. roszczenie wynikające z wyliczenia kary umownej za przedterminowe zerwanie umowy nie istnieje.

W uzasadnieniu żądania pozwu powód wskazał, że w dniu 5 maja 2017 roku H. M., jako konsument, zawarła z (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. umowę dostarczania paliwa gazowego. Do zawarcia umowy doszło w mieszkaniu H. M., a przedstawiciel pozwanej nie poinformował, że jest przedstawicielem (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.. Jedynymi dokumentami jakie przedstawiono konsumentce były same umowy, bez stanowiących ich integralną część cenników i regulaminów. H. M., będąc osobą starszą (82 lata) zaufała przedstawicielowi pozwanej i bez zapoznania się z treścią przedstawionych jej dokumentów, podpisała je. O tym, że konsumentka zmieniła dostawcę i sprzedawcę gazu dowiedziała się dopiero kiedy otrzymała pismo od dotychczasowego dostawcy (...) sp. z o.o.

Miejski Rzecznik Konsumentów podkreślił, że nieprawidłowości w sposobie zawierania umów przez pozwaną zostały wskazane w decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 30 grudnia 2016 roku nr (...), a Prezes Urzędu Regulacji Energetyki wszczął postępowanie administracyjne w sprawie cofnięcia pozwanej koncesji na obrót energią elektryczną

Pismem z dnia 18 lipca 2017 roku H. M. skierowała do (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. Pozwana nie uznała tego oświadczenia za skuteczne, podkreślając, że konsumentka podpisała liczne dokumenty. Wobec powyższego konsumentka wypowiedziała umowę pismem z dnia 10 października 2017 roku. Pozwana obciążyła H. M. obowiązkiem zapłaty kwoty 952 złote (nota obciążeniowa nr (...)).

W ocenie strony powodowej w sprawie niniejszej istniał interes prawny uzasadniający wystąpieniem z przedmiotowym powództwem. Okoliczności w jakich doszło do zawarcia umowy oraz jej warunki, uzasadniały złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. Wprawdzie konsumentka nie zapoznała się z treścią dokumentów obejmujących warunki umów, jednakże działała ona w zaufaniu do przedstawiciela drugiej strony umowy. Błąd dotyczył zatem treści czynności prawnej i był również istotny w rozumieniu przepisu art. 84 § 2 k.c. Nadto umowa przewidywała obciążenie konsumenta nie tylko opłatą z tytułu dostawy paliwa gazowego, ale również i opłatami dodatkowymi z tytułu „usługi dodatkowej” oraz „usługi pomiarowej (...), o czym konsument nie był informowany. W tej sytuacji uzasadnione jest przyjęcie, że gdyby konsument nie działał pod wpływem błędu i ocenił sprawę rozsądnie niełożyłby oświadczenia o zawarciu umowy. W ocenie powoda trudno uznać za prawdopodobne, że ktokolwiek mając świadomość, że zawarcie danej umowy będzie dla niego wiązało się z dodatkowymi niedogodnościami i zwiększeniem wydatków oraz brakiem jakiegokolwiek korzyści zdecydowałby się na jej podpisanie.

W odpowiedzi na pozew (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. zgłosiła zarzut braku legitymacji przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w S. do wytoczenia niniejszego powództwa i wniosła o oddalenie powództwa w całości.

W treści uzasadnienia pozwana wskazała, że Miejski Rzecznik Konsumentów nie miał legitymacji procesowej by występować w imieniu konsumenta w przypadku gdy żądaniem pozwu jest objęte naprawienie wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, w szczególności żądanie unieważnienia umowy. Strona pozwana powołała się na przepis art. 12 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Wskazała, że uprawnienie Miejskiego Rzecznika Konsumentów w postępowaniu cywilnym obejmuje możliwość wystąpienia z określonymi roszczeniami w razie dokonania nieuczciwej praktyki rynkowej, a które wynika z art. 12 ust. 2 u.p.n.p.r. W ocenie pozwanej ustawodawca nie uprawnilił Miejskiego Rzecznika Konsumentów do żądania unieważnienia umowy. Podkreślił, że przepisy ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym nadające rzecznikom pewne uprawnienia i możliwość dochodzenia roszczeń w imieniu konsumentów przeciwko przedsiębiorcom stosującym nieuczciwe praktyki, jako przepisy wprowadzone później, stanowią *lex specialis* w stosunku do k.p.c. Nadto pozwana w sposób szczegółowy wyjaśniła jak wygląda prowadzona przez nią działalność gospodarcza, w tym tryb w jakim zawierane są umowy. Podkreśliła, że firmy pośredniczące, doręczające odbiorcom umowy są firmami zewnętrznymi, a przedstawiciele handlowi nie są pracownikami pozwanej. Na podstawie wiążących umów agencyjnych, agenci

są zobowiązani do przestrzegania wszystkich wytycznych wskazanych przez pozwaną, które zostały zapisane w załącznikach do umów agencyjnych.

Pozwana wskazała, że zarzuty podniesione pod jej adresem przez powoda nie mają oparcia w rzeczywistości, a tym samym są bezzasadne, a każdemu z konsumentów są dostarczane niezbędne dokumenty. Nadto Konsument składając swój podpis pod Oświadczeniem Odbiorcy potwierdza, że otrzymał wszystkie dokumenty, a także że znane mu są wszystkie warunki umowy i tożsamość podmiotu z którym ją podpisuje.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

H. M. zamieszkuje w S. przy ul. (...). W dniu 5 maja 2017 roku w jej mieszkaniu pojawił się przedstawiciel (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. K. S., który poinformował ją, że jest z elektrowni. K. S. nie poinformował H. M., że reprezentuje (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W. oraz że zawarcie umowy na przedstawionych przez niego warunkach oznacza zmianę dostawcy gazu na (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W.. H. M. zaufała K. S. i bez czytania dokumentów podpisywała je we wskazanych przez niego miejscach, w tym formularz umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego numer (...)_UK. W dacie zawarcia umowy H. M. miała 81 lat.

Dowód :

- przesłuchanie H. M. (k. 159-160).

Umowa sprzedaży energii elektrycznej nr (...)_US została zawarta na czas określony 60 miesięcy.

Zgodnie z postanowieniem § 1 pkt 3 (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. zobowiązała się do sprzedaży odbiorcy – H. M. energii elektrycznej, a odbiorca zobowiązał się do jej kupna i odbioru dla punktu odbioru energii elektrycznej na warunkach określonych w umowie.

Odbiorca uprawniony był do wypowiedzenia umowy, bez podania przyczyny, poprzez złożenie pisemnego oświadczenia o wypowiedzeniu. Umowa ulega rozwiązaniu z ostatnim dniem miesiąca następującego po miesiącu, w którym oświadczenie o wypowiedzeniu wpłynęło do sprzedawcy. Odbiorca może wskazać późniejszy termin rozwiązania umowy.

Zgodnie z postanowieniem § 4 pkt 2 umowy w przypadku wypowiedzenia przez odbiorcę umowy zawartej na czas określony przed upływem okresu 60 miesięcy, odbiorca zapłaci sprzedawcy opłatę jednorazową z tytułu przedterminowego rozwiązania umowy zawartej na czas określony. Wysokość opłaty jednorazowej wynika z przemnożenia stawki 17 złotych przez liczbę pełnych miesięcy, o które została skrócona umowa zawarta na czas określony 60 miesięcy.

§ 5 umowy został zatytułowany „Usługa dodatkowa”.

§ 6 umowy zatytułowany został „Usługa pomiarowa – SmartBox”.

W przypadku obu w/w usług dodatkowych przedstawiciel pozwanej zaznaczył pole (...), co wiązało się z wyrażeniem przez H. M. zgody na skorzystanie z tych usług.

Dowód :

- umowa sprzedaży energii elektrycznej (k. 67-69).

Umowa kompleksowa dostarczania paliwa gazowego została zawarta na czas określony 60 miesięcy.

Zgodnie z postanowieniem § 1 pkt 3 (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. zobowiązała się do dostarczania odbiorcy – H. M. paliwa gazowego, a odbiorca zobowiązał się do jego kupna i odbioru.

Odbiorca uprawniony był do wypowiedzenia umowy, bez podania przyczyny, poprzez złożenie pisemnego oświadczenia o wypowiedzeniu. Umowa ulega rozwiązaniu z ostatnim dniem miesiąca następującego po miesiącu, w którym oświadczenie o wypowiedzeniu wpłynęło do sprzedawcy. Odbiorca może wskazać późniejszy termin rozwiązania umowy (§ 1 ust. 11).

Zgodnie z postanowieniem § 3 pkt 1 umowy w przypadku wypowiedzenia przez odbiorcę umowy zawartej na czas określony przed upływem okresu 60 miesięcy, odbiorca zapłaci sprzedawcy opłatę jednorazową z tytułu przedterminowego rozwiązania umowy zawartej na czas określony. Wysokość opłaty jednorazowej wynika z przemnożenia stawki 17 złotych przez liczbę pełnych miesięcy, o które została skrócona umowa zawarta na czas określony 60 miesięcy.

§ 6 umowy został zatytułowany „Usługa dodatkowa”.

§ 7 umowy zatytułowany został „Usługa pomiarowa – SmartBox”.

W przypadku obu w/w usług dodatkowych przedstawiciel pozwanej zaznaczył pole (...), co wiązało się z wyrażeniem przez H. M. zgody na skorzystanie z tych usług.

Dowód:

- umowa kompleksowa dostarczania paliwa gazowego (k. 73 – 75).

W dniu 8 maja 2017 roku H. M. wypełniła wzór formularza odstąpienia od umowy sprzedaży energii elektrycznej, który przesłany został do (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W..

Dowód :

- pismo (k. 77).

O tym, że H. M. zmieniła dostawcę gazu dowiedziała się dopiero po otrzymaniu pisma od dotychczasowego dostawcy z informacją o rozwiązaniu umowy.

Pismem z dnia 18 lipca 2017 roku H. M. oświadczyła, że uchyła się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu przy zawarciu kompleksowej umowy dostarczania paliwa gazowego zawartej poza lokalem przedsiębiorstwa. H. M. wskazała, że w chwili podpisywania umowy działała w mylnym przekonaniu, że zapewnienie przedstawiciela pozwanej, że jest z elektrowni jest prawdziwe. Podkreśliła, że jej intencją nie było zawarcie umowy na dostawę gazu i rozwiązanie umowy z dotychczasowym dostawcą.

Dowód :

- przesłuchanie H. M. (k. 159-160),

- pismo z dnia 18 lipca 2017 r. (k. 81).

W piśmie z dnia 1 sierpnia 2017 roku (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. poinformowała H. M., że jej uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu było nieuzasadnione. Podkreśliła nadto, że H. M. złożyła swoje podpisy w kilku miejscach i na kilku dokumentach, a ewentualne niezapoznanie się z treścią dokumentów nie ma wpływu na ocenę tej sytuacji.

Dowód :

- pismo z dnia 1 sierpnia 2017 r. (k. 82).

W piśmie z dnia 10 października 2017 roku skierowanym do (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. H. M. oświadczyła, że wypowiedzi umowę kompleksową dostarczania paliwa gazowego.

Dowód :

- pismo z dnia 10 października 2017 r. (k. 79).

W dniu 15 listopada 2017 roku (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. wystawiła na rzecz H. M. notę obciążeniową nr (...) na kwotę 952 złotych, płatną do dnia 15 grudnia 2017 roku, tytułem opłaty jednorazowej za wypowiedzenie Umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego przed upływem 60 miesięcy od jej zawarcia.

Dowód :

- nota obciążeniowa (k. 80).

(...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. w zakresie swojej działalności zajmuje się m.in. dystrybucją paliw gazowych w systemie sieciowym, wytwarzaniem i handlem paliw gazowych.

Niesporne.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo okazało się uzasadnione.

Podstawę prawną żądania pozwu stanowił przepis art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Przepis art. 189 k.p.c., aczkolwiek zamieszczony w Kodeksie postępowania cywilnego, ma charakter materialnoprawny, stanowi bowiem podstawę dochodzenia roszczeń. Formuła przepisu art. 189 k.p.c. – ustalenie prawa bądź stosunku prawnego – jest tak szeroka, że obejmuje wszelkie prawa i stosunki prawne w zakresie prawa cywilnego, z wyjątkiem tych, w przypadku których ustawodawca przewidział wyraźne wyłączenie bądź przewidział wyraźnie szczególny tryb takiego ustalenia. Przedmiotem ustalenia na podstawie omawianego przepisu może być wyłącznie, co wynika wprost z jego treści, jedynie prawo lub stosunek prawny. Przepis ten nie może natomiast stanowić podstawy powództwa o ustalenie faktu, stanu faktycznego lub dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym procesie, poza jednym wyjątkiem ustalenia przez sąd faktu o charakterze bezpośrednio prawotwórczym, który w istocie zmierza do ustalenia prawa lub stosunku prawnego np. ustalenie, że dane zdarzenie było wypadkiem przy pracy, czy też ustalenie postanowienia umownego określonej treści (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 1998 r., III CKN 563/97; wyrok z dnia 5 czerwca 2007 r., I UK 8/07; uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2006 r., II PZP 14/05).

Powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione jedynie wtedy, gdy spełnione są łącznie dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2011 r., II CKN 898/00 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., II PK 167/09). Ciężar dowodu w zakresie spełnienia powyższych przesłanek spoczywa, zgodnie z przepisem art. 6 k.c., na powodzie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2000 roku, I CKN 903/00 oraz z dnia 14 stycznia 2015 roku, I CSK 1057/14).

Interes prawny istnieje wówczas, gdy zachodzi stan niepewności co do istnienia stosunku prawnego lub prawa, a wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości w tym zakresie i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu

takiego sporu w przyszłości. O prawnym charakterze interesu – czyli o potrzebie wszczęcia określonego postępowania i uzyskania oznaczonej treści wyroku – decyduje obiektywnie istniejąca potrzeba ochrony sfery prawnej powoda. Uzależnienie powództwa o ustalenie od istnienia interesu prawnego należy oceniać elastycznie, z uwzględnieniem konkretnych okoliczności danej sprawy i wykładni celowościowej. Pojęcie to powinno być tak interpretowane, by uwzględniało ocenę, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia wątpliwości istniejących na tle określonego stosunku prawnego i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów. Powództwo z art. 189 k.p.c. musi być celowe, ma bowiem spełniać realną funkcję prawną, a wydane na tej podstawie orzeczenie winno skutkować określeniem w sposób jednoznaczny sytuacji prawnej stron. Nie można zakwestionować interesu prawnego w żądaniu ustalenia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma ono znaczenie zarówno dla obecnych, jak i przyszłych możliwych, ale obiektywnie prawdopodobnych stosunków prawnych i praw, czy sytuacji prawnej podmiotu występującego z żądaniem (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2017 roku, V ACa 984/17). Natomiast o braku takiego interesu można mówić zarówno wówczas, gdy powód nie ma jakiegokolwiek potrzeby ustalenia prawa lub stosunku prawnego, jak również wtedy, gdy może on osiągnąć w pełni ochronę swych praw w sposób prostszy i łatwiejszy np. w procesie o świadczenie albo ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 2 lutego 2018 roku, I ACa 724/1, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2017 roku, V CSK 52/17). W wyroku z dnia 10 kwietnia 2014 roku Sąd Najwyższy przyjął jednak, że możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie, nie wyklucza istnienia interesu prawnego w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa, gdy ustalenie takie zapewni w większym stopniu ochronę praw powoda niż orzeczenie zobowiązujące do świadczenia. Ograniczanie możliwości wystąpienia z powództwem o ustalenie w takich sytuacjach byłoby sprzeczne z jego celem, którym, jak się podkreśla, jest zapewnienie skutecznej ochrony prawnej realizowanej w ramach szeroko pojmowanego dostępu do sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2014 roku, II PK 179/13). Powództwo o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest uzasadnione w sytuacji, gdy zgłoszone żądanie zmierza – w większej mierze niż inne mogące wchodzić w rachubę postępowania – do zapewnienia ochrony praw osoby zainteresowanej.

W okolicznościach faktycznych sprawy powód ma interes prawny w wytoczeniu niniejszego powództwa na rzecz H. M., ponieważ strona pozwana przeczyła istnieniu przesłanek do złożenia przez nią oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu i domagała się zapłaty opłaty jednorazowej zastrzeżonej na wypadek wypowiedzenia przez odbiorcę umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego przed upływem 60 miesięcy od zawarcia tej umowy. Orzeczenie wydane w niniejszej sprawie definitywnie zakończy spór co do tego, czy umowa była ważna i H. M. zobowiązana jest do zapłaty ww. opłaty jednorazowej.

Zgodnie z treścią przepisu art. 63³ Kodeksu postępowania cywilnego w sprawach o ochronę konsumentów powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów może wytaczać powództwa na rzecz obywateli, a także wstępować, za zgodą powoda, do postępowania w tych sprawach w każdym jego stadium. Za konsumenta uważa się, zgodnie z przepisem art. 22¹ k.c. osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

H. M., na rzecz której Miejski Rzecznik Konsumentów S. wytoczył powództwo w niniejszej sprawie, zawarła z pozwaną Spółką umowy, które nie były związane z jej działalnością gospodarczą lub zawodową, a zatem Miejskiemu Rzecznikowi Konsumentów w S. przysługuje legitymacja do wytoczenia powództwa na jej rzecz.

Przy czym, w ocenie Sądu bezzasadne okazały się twierdzenia pozwanej, która w treści złożonej odpowiedzi na pozew zakwestionowała legitymację Miejskiego Rzecznika Konsumentów do działania w niniejszym postępowaniu. Przywołany już przepis art. 63³ k.p.c. wskazuje na szeroki zakres uprawnień rzecznika do inicjowania postępowania na rzecz konsumentów, nie precyzując w jakiej kategorii spraw może on występować po stronie powodowej. Jedyną przesłanką uprawniającą go do działania jest szeroko rozumiana ochrona konsumenta. Nie ulega wątpliwości, że procesowe uprawnienia powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów określają także ustawy szczególne, w tym ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, na który to akt prawny powołała się pozwana w odpowiedzi na pozew.

Zgodnie z art. 1 tego aktu prawnego ustawa określa nieuczciwe praktyki rynkowe w działalności gospodarczej i zawodowej oraz zasady przeciwdziałania tym praktykom w interesie konsumentów i w interesie publicznym. Art. 12 stanowi natomiast, że:

w razie dokonania nieuczciwej praktyki rynkowej konsument, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać:

- 1) zaniechania tej praktyki;
- 2) usunięcia skutków tej praktyki;
- 3) złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie;
- 4) naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, w szczególności żądania unieważnienia umowy z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń oraz zwrotu przez przedsiębiorcę kosztów związanych z nabyciem produktu;
- 5) zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na określony cel społeczny związany ze wspieraniem kultury polskiej, ochroną dziedzictwa narodowego lub ochroną konsumentów (ust. 1).

Z roszczeniami, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 3 i 5, mogą również wystąpić:

- 1) Rzecznik Praw Obywatelskich;
- 2) Rzecznik (...);
- 3) krajowa lub regionalna organizacja, której celem statutowym jest ochrona interesów konsumentów;
- 4) powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów (ust. 2).

Przywołany powyżej art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym wskazuje na katalog roszczeń, które przysługują konsumentowi w razie stosowania przez przedsiębiorcę nieuczciwej praktyki rynkowej. Przy czym z uwagi na zakres przedmiotowy ustawy, w tym także w części dotyczącej odpowiedzialności cywilnej, jej zastosowanie ogranicza się do sytuacji, w której roszczenie pozostaje w związku z nieuczciwą praktyką rynkową stosowaną przez przedsiębiorcę. Zgodnie z art. 4 praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu (ust. 1). Za nieuczciwą praktykę rynkową uznaje się w szczególności praktykę rynkową wprowadzającą w błąd oraz agresywną praktykę rynkową, a także stosowanie sprzecznego z prawem kodeksu dobrych praktyk. Praktyki te nie podlegają ocenie w świetle przesłanek określonych w ust. 1 (ust. 2). Za nieuczciwą praktykę rynkową uznaje się prowadzenie działalności w formie systemu konsorcyjnego lub organizowanie grupy z udziałem konsumentów w celu finansowania zakupu w systemie konsorcyjnym. Praktyki te nie podlegają ocenie w świetle przesłanek określonych w ust. 1 (ust. 3). Przy czym w dalszych artykułach ustawy w sposób szczegółowy wskazano na sposób w jaki należy rozumieć działanie przedsiębiorcy, aby mogło zostać zakwalifikowane jako nieuczciwa praktyka rynkowa.

W realiach przedmiotowej sprawy strona powodowa podstawy faktycznej powództwa upatrywała nie w działalności pozwanej, jako przedsiębiorcy stosującego nieuczciwą praktykę rynkową, a powoływała się na błąd wywołany u H. M. przez osobę, która zawierała z nią umowę w imieniu pozwanej wraz z powołaniem się na przepis art. 84 Kodeksu cywilnego. W takiej podstawie powództwa trudno było upatrywać powiązania z regulacjami ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Trudno podzielić także pogląd pozwanej, iż art. 12 w/w ustawy stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 63¹ Kodeksu postępowania cywilnego, z uwagi na jego późniejsze wejście w życie. Jak już uprzednio podkreślono zakres uprawnienia do działania przyznany Miejskiemu Rzecznikowi Konsumentów jest

szeroki i nieograniczony do określonego rodzaju powództw. O szczególnym charakterze normy art. 12 ust. 2 ustawy o nieuczciwych praktykach rynkowych w stosunku do treści art. 63¹ k.p.c. można twierdzić jedynie w zakresie w jakim dotyczy on roszczeń, których źródło stanowi nieuczciwa praktyka rynkowa, szczegółowo zdefiniowana w ustawie, a która nie była przedmiotem badania w toku niniejszego postępowania.

Podkreślenia także wymaga, że w treści pozwu Miejski Rzecznik Konsumentów nie żądał zapłaty odszkodowania bądź unieważnienia umowy, jak twierdziła pozwana w treści odpowiedzi na pozew. Żądaniem pozwu było objęte ustalenie nieistnienia stosunku prawnego – umowy i kary związanej z jej przedterminowym rozwiązaniem. Roszczenie takie nie jest natomiast wyszczególnione w treści art. 12 ust. 1 pkt 4 w/w ustawy.

Zadaniem Sądu w toku niniejszego postępowania było ustalenie czy zostały spełnione przesłanki z art. 84 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Jeżeli jednak oświadczenie woli było złożone innej osobie, uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć; ograniczenie to nie dotyczy czynności prawnej nieodpłatnej (§ 1). Można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny) (§ 2).

Błąd jest to wada oświadczenia woli, polegająca na tym, że składający je działa pod wpływem niezgodnego z prawdą wyobrażenia o rzeczywistości lub jej elemencie albo pod wpływem braku takiego wyobrażenia. Ustawodawca, choć nie definiuje pojęcia błędu, określa w cytowanym przepisie przesłanki, od których zaistnienia zależy możliwość uchylenia się od skutków oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. Przepis art. 84 k.c. wyodrębnia dwa rodzaje kryteriów prawnie relewantnego błędu, tj. te, których wystąpienie jest nieodzowne dla uznania błędu za prawnie doniosłą wadę oświadczenia woli, oraz te, które wystąpić muszą dodatkowo przy pewnych typach czynności prawnych i łącznie z pierwszymi uzasadniają przyjęcie prawnej doniosłości błędu. W każdej sytuacji błąd musi spełniać dwa kryteria, a mianowicie musi być błędem co do treści czynności prawnej oraz być istotny. Obie te cechy muszą występować łącznie. Nadto w przypadku czynności odpłatnych konieczne jest spełnienia jednej z trzech przesłanek, wskazanej w art. 84 § 1 zd. drugie, a mianowicie, że druga strona: wywołała błąd swoim choćby niezawinionym zachowaniem albo o tym błędzie wiedziała lub z łatwością mogła ten błąd zauważyć.

Pojęcie błędu co do czynności prawnej, użyte przez ustawodawcę w art. 84 k.c. jest szersze niż sformułowanie „błąd co do treści oświadczenia woli”. Oznacza bowiem, iż mylne wyobrażenie dotyczyć może jakiegokolwiek elementu czynności prawnej, ponieważ zsumowanie wszystkich składników (prawdziwie i fałszywie przedstawionych) tworzy w rezultacie nieprawidłowy obraz całości. Mówiąc ogólnie, błąd co do treści czynności prawnej, oznacza w istocie błąd co do okoliczności wchodzących w skład treści tejże czynności (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 marca 2016 roku, I ACa 956/15). Stąd też błędem co do treści czynności prawnej jest również błędne wyobrażenie dotyczące przedmiotu świadczenia, np. cech zbywanego towaru w przypadku umowy sprzedaży. Warunkiem istotności błędu w rozumieniu art. 84 § 2 k.c. jest natomiast niezgodne z rzeczywistością wyobrażenie o treści czynności prawnej, zarówno jej podstawy faktycznej lub prawnej, jak i każdego ich elementu, które było przyczyną złożenia oświadczenia woli, przy uwzględnieniu tego, że gdyby składający oświadczenie znał treść rzeczywistości, nie złożyłby tego oświadczenia. Między błędem a oświadczeniem woli powinien istnieć związek przyczynowy. Nie ma przy tym znaczenia, czy błąd odnosi się do faktów poprzedzających zawarcie stosunku prawnego, towarzyszących jego zawarciu, czy też jego skutków. O istotności błędu przesądzać muszą kryteria obiektywne, odnoszone do oceny rozsądnego człowieka, który znając prawdziwy stan rzeczy, nie złożyłby oświadczenia woli tej treści, a jej podstawą powinien być całokształt okoliczności, w tym również rozważenie interesów stron stosunku prawnego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 11 maja 2016 roku, I ACa 971/15). Błędem relewantnym w świetle art. 84 k.c. jest zatem jedynie błąd co do treści czynności prawnej, a więc mylne wyobrażenie o którymkolwiek składniku treści konkretnej czynności prawnej (np. przedmiot czynności prawnej, rodzaj czynności, osoba kontrahenta) oraz błąd istotny, to jest tego rodzaju

mylne wyobrażenie, które pozwala przyjąć, że gdyby osoba nie działała pod wpływem błędu i tym samym prawidłowo oceniała sytuację, to nie złożyłaby oświadczenia woli danej treści.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy wskazać należy, że w świetle twierdzeń pozwu znajdujących potwierdzenie w treści pism kierowanych przez H. M. do pozwanej, wynika, że miała ona mylne wyobrażenie nie tylko o treści zawieranej umowy, ale także o jej rodzaju. Wyobrażenie to zostało wywołane zachowaniem przedstawiciela pozwanej K. S., a zatem zostało wywołane przez stronę pozwaną. Jak bowiem zgodnie przyjmuje się w doktrynie, tak samo jak działanie strony traktowane są działania osób wchodzących w skład jej organów, działania jej przedstawicieli oraz wszelkich innych osób działających na jej rzecz.

K. S. nie poinformował H. M., iż podpisywane przez nią dokumenty skutkują zawarciem umowy dostarczania paliwa gazowego, co będzie się wiązało m.in. ze zmianą dotychczasowego dostawcy. Okoliczność ta wynikała zarówno z treści pism, jakie H. M. kierowała do pozwanej spółki przed wytoczeniem niniejszego powództwa, ale także z jej przesłuchania w charakterze strony, kiedy to wyjaśniła, że K. S. miał ją poinformować tylko o tym, że jest z „elektrowni”. Wskazać należy, że przepis art. 84 § 1 zd. 2 k.c. nie wymaga aby wywołanie błędu przez drugą stronę było przez nią zawinione, do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia wystarcza nawet niezawinione wywołanie błędu przez drugą stronę (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 20 września 2016 roku, I ACa 206/16). Zachowanie zaś przedstawiciela strony pozwanej, który wyraźnie informował H. M., że jest „z elektrowni”, nie informując, że wśród podpisywanych dokumentów jest umowa na dostarczanie paliwa gazowego uzasadnia przekonanie, że niezapoznanie się przez odbiorcę z w/w umową, nie wyłącza uprawnienia do powołania się na wadę oświadczenia woli w postaci błędu. W wyroku z dnia 14 stycznia 2009 roku (sygn. akt IV CSK 358/08) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że uzgodnienie poszczególnych postanowień umowy w toku negocjacji usprawiedliwia postępowanie podpisującego, który co prawda świadomie nie czyta dokumentu, ale czyni to w przekonaniu, że jego treść odpowiada przyjętym postanowieniom. Podsuniecie mu do podpisu dokumentu obejmującego inną wersję umowy oznacza wprowadzenie w błąd. W takim wypadku strona, która podpisała dokument przygotowany przez drugą stronę nie czytając go, będzie mogła powołać się na błąd. Przedmiotowa umowa obciążała H. M. także dodatkowymi opłatami z tytułu „usługi dodatkowej” oraz „usługi pomiarowej S.”, które to opłaty zwiększały zakres jej zobowiązań wobec pozwanej, ponad to, co zobowiązana była świadczyć na rzecz dotychczasowego dostawcy paliwa gazowego. Uzasadnia to przypuszczenie, że gdyby składając oświadczenie o zawarciu umów sprzedaży dostawy gazu nie działała pod wpływem błędu i oceniała sprawę rozsądnie, nie zawarłby tych umów. Jest to tym bardziej zasadne, że H. M. nie chciała w ogóle zawrzeć umowy na dostawę gazu, na co wskazywała w kierowanych do pozwanej pismach oraz w toku swego przesłuchania na rozprawie.

Zgodnie z art. 88 § 1 k.c. uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie. Oświadczenie w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli objętego kompleksową dostarczania paliwa gazowego H. M. złożył w piśmie z dnia 18 lipca 2017 roku. Oświadczenie to dotarło do pozwanej w taki sposób, że mogła się zapoznać z jego treścią, o czym świadczy treść jej pisma z dnia 1 sierpnia 2017 roku. Oświadczenie to zostało złożone z zachowaniem przewidzianego w przepisie art. 88 § 2 k.c. rocznego terminu od dnia wykrycia błędu. Umowa została zawarta w dniu 5 maja 2017 roku, a H. M. miał wykryć błąd po otrzymaniu pisma od dotychczasowego dostawcy gazu o rozwiązaniu umowy.

Błąd istotny co do treści czynności prawnej jest wadą oświadczenia woli powodującą względną nieważność czynności prawnej. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli z powodu błędu ma charakter prawa podmiotowego kształtującego, co oznacza, że jego wykonanie kształtuje stosunki pomiędzy stronami prowadząc do przekształcenia nieważności względnej czynności prawnej w nieważność bezwzględną. Sankcja nieważności bezwzględnej oznacza, że czynność nie wywołuje żadnych skutków prawnych w sferze cywilnoprawnej, a stan ten ma charakter definitywny, nie podlegający konwalidacji. Możliwość skorzystania z uprawnienia do uchylenia się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia zależy wyłącznie od składającego oświadczenie o uchyleniu, a skutek

wywołany jego złożeniem następuje ex lege. Uchylenie się od skutków oświadczenia woli znosi ex tunc wszystkie skutki prawne zawartej umowy.

Mając powyższe na uwadze Sąd ustalił, że kontrakt o nazwie: Umowa Kompleksowa Dostarczania Paliwa Gazowego z dnia 5 maja 2017 r. zawarta pomiędzy H. M. a pozwaną (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. jest nieważna ze względu na skuteczne uchylenie się od oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu (pkt 1. wyroku)

W konsekwencji ustalenia, że umowa, z której wynikał obowiązek zapłaty opłaty jednorazowej za wypowiedzenie umowy sprzedaży energii elektrycznej przez upływem 60 miesięcy od jej zawarcia, jest nieważna, w punkcie 2. wyroku Sąd ustalił, że żądane przez (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w roszczenie wyrażone w nocie obciążeniowej nr (...) nie istnieje.

Dokonując ustaleń stanu faktycznego w sprawie Sąd oparł się na treści przedłożonych do akt dokumentów. Ich prawdziwość nie była bowiem kwestionowana przez żadną ze stron procesu, a także w ocenie Sądu nie budziły one żadnych wątpliwości. Kwestią sporną w toku niniejszego postępowania pozostawały okoliczności w jakich H. M. podpisała umowę, a co miało zasadnicze znaczenie dla oceny zasadności powództwa. Za podstawę ustaleń w tym zakresie Sąd przyjął dowód z przesłuchania w charakterze strony H. M.. Sposób w jaki relacjonowała ona okoliczności zawarcia umowy przemawiał za uznaniem za w pełni wiarygodne jej twierdzeń, przy czym wskazywała ona jedynie na te, które na skutek wieku, a także upływu czasu była w stanie zapamiętać. Nadto wynikały one także z pism jakie H. M. kierowała do pozwanej przed wszczęciem postępowania sądowego.

Sąd nie dał wiary zeznaniom świadka K. S.. Po pierwsze bowiem nie pamiętał on zarówno samej H. M., jak i okoliczności w jakich doszło do podpisania przez nią umowy. Nadto w ocenie Sądu relacje przez niego składane, w tym w szczególności dotyczące sposobu w jaki zawierał umowy z klientami miały jedynie uchronić go przed ewentualną odpowiedzialnością związaną z czynnościami w jakich dokonywał na rzecz pozwanej.

Zaznaczenia w tym miejscu wymaga, iż niniejsze postępowania jest jednym z wielu jakie zostały zainicjowane przed (...) Sądami przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w S. przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.. Osobami na rzecz, których wytaczane były przedmiotowe powództwa były w większości przypadków osoby starsze, takie jak H. M., która w chwili zawarcia umowy miała 81 lat. Nie pozostaje to bez znaczenia dla oceny realiów w jakich niektórzy przedstawiciele pozwanej zawierali umowy, wykorzystując zaufanie osoby starszej, której zdolność oceny danej sytuacji mogła być z racji wieku ograniczona.

W punkcie 3. wyroku Sąd zawarł orzeczenie w przedmiocie kosztów sądowych.

Zgodnie z treścią przepisu art. 96 pkt 11 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych powiatowy (miejski) rzecznik praw konsumentów w sprawach dotyczących ochrony indywidualnych interesów konsumenta nie ma obowiązku uiszczania kosztów sądowych. Zgodnie z treścią przepisu art. 113 ust. 1 tej ustawy kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić (...), sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąża przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu.

Istnienie podstaw do obciążenia kosztami sądowymi należy rozumieć przede wszystkim w kontekście art. 98 § 1 k.p.c., określającego zasadę odpowiedzialności za wynik procesu oraz zasadę kosztów niezbędnych i celowych. Innymi słowy, obciążenie przeciwnika nieuiszczonymi kosztami sądowymi może nastąpić wówczas, gdy przeciwnik ten przegrał proces w całości lub w części, pod warunkiem że koszty te były niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Pozwana przegrała niniejszy proces, co uzasadnia obciążenie jej obowiązkiem zapłaty na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie kwoty 30 złotych tytułem opłaty od pozwu, której nie miał obowiązku uiścić powód Miejski Rzecznik Konsumentów S. działający na rzecz H. M..

Sygn. akt III C 1150/18

S., dnia 13 listopada 2018 roku

ZARZĄDZENIE

1. odnotować,
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pozwanej,
3. przedłożyć z apelacją lub za 28 dni.